

EERO TUOMINEN — KETTEL BRUUN

VUOSI KESKIVAHVAA OLUTTA RUOTSISSA I

Kulutustilastoja

Lokakuun 1. päivä 1966 oli keskivahvan oluen (mellanöl) yksivuotispäivä Ruotsissa. Vuosi on siis vierähtänyt siitä, kun meidän kolmos-oluttamme vastaavaa uutta olutlajia alettiin naapurimaassamme myydä elintarvikemyymälöissä ja ravitsemisliikkeissä.

Tätä uudistusta edelsi varsin vilkas keskustelu puolesta ja vastaan. Maalattiin synkin ja vaalein värein: olut levittää juomatappaa — alkoholismia; vapaa olut vähentää väkevämpien juomien kulutusta ja parantaa siten yleistä alkoholitilannetta maassa. Mitä sitten on todella tapahtunut? Ketkä ovat olleet oikeassa, ketkä väärässä? Vai ovatko kummankaan näkemyksen ennusteet edes osaksi toteutuneet?

Oluen osuus alkoholijuomien kulutuksessa

Ennen keskivahvan oluen kauppaantuloa oli Ruotsissa saatavana kolmea vahvuudel-

taan ja myyntijärjestelmiltään erilaista olutlajia:

laimea varasto-olut (I)	1,8 paino-%
mieto olut (II A)	1,8—2,8 paino-%
vahva olut (III)	3,6—4,5 paino-%

Kahta miedompaa olutlajia myytiin elintarvikemyymälöissä ja ravitsemisliikkeissä, jota vastoin vahvinta vain alkoholi-myymälöissä. Vahvaa olutta oli lupa tarjoilla vain anniskeluravintoloista käsin.

Mikä osuus oluella on Ruotsin alkoholi-juomien kulutuksen kokonaisrakenteessa, ilmenee taulukosta 1.

Kuten taulukosta näkyy, oluen osuus 100 %:n alkoholiksi laskettuna on noin neljäsosa kokonaiskulutuksesta. Vuonna 1963 alkoholijuomateollisuudessa tapahtunut lakko näkyy aiheuttaneen oluen myynnin kasvua ja lakon jälkeisenä aikana oluen osuus

Taulukko 1. Alkoholin kulutus Ruotsissa 15 vuotta täyttänyttä asukasta kohti vv. 1960—1965

	Litraa 100 %:n alkoholia					
	1960	1961	1962	1963	1964	1965
Väkevät juomat	3,00	3,16	3,23	3,01	3,29	3,41
Viinit	0,61	0,66	0,69	0,69	0,73	0,75
Vahva olut (III)	0,09	0,10	0,11	0,18	0,17	0,18
Olut (II A ja II B)	1,12	1,14	1,11	1,20	1,24	1,39
Yhteensä	4,82	5,06	5,14	5,08	5,43	5,73
Lis. + tai väh.						
— edell. vuoteen verrattuna	+0,24	+0,08	—0,06	+0,35	+0,30	

Taulukko 2. Oluen kulutus Ruotsissa vv. 1960—1965, milj. litraa

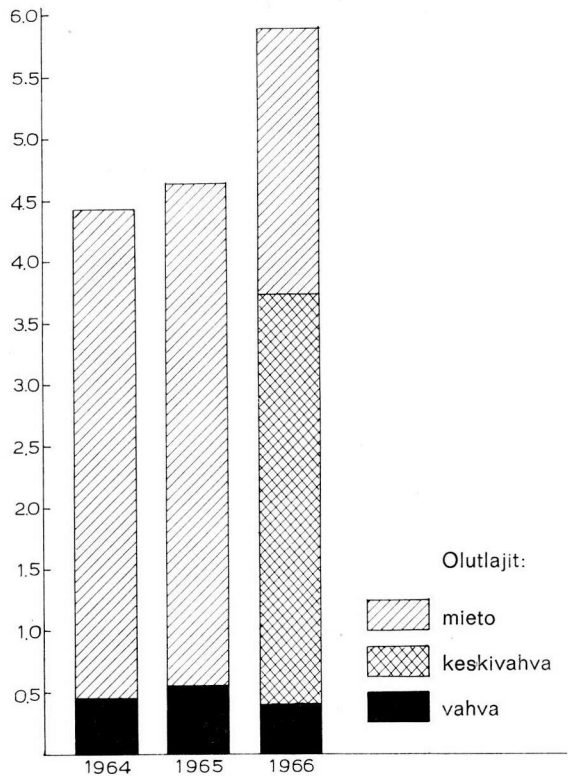
Vuosi	Vahva (III)	Keskivahva (II B)	Mieto (II A)
1960	9,6	—	196,2
1961	10,7	—	201,8
1962	12,0	—	198,2
1963	20,0	—	217,9
1964	19,0	—	227,7
1965	20,1	41,0 ¹⁾	201,8

¹⁾ 1. 10.—31. 12. 1965.

Taulukko 3. Eri olutlajien kulutus Ruotsissa absoluuttisena alkoholina vv. 1964—1966, milj. litraa

	I vuosipuolisko		
	1964	1965	1966
Keskivahva olut (II B)	—	—	3,34
Mieto olut (II A)	3,96	4,07	2,16
Vahva olut (III)	0,47	0,57	0,39
Yhteensä	4,43	4,64	5,89
Lisäys + edelliseen vuoteen verrattuna		+0,21	+1,25

Kuvio 1. Eri olutlajien kulutus Ruotsissa absoluuttisena alkoholina milj. litraa, vv. 1964—66 I vuosipuolisko

kokonaiskulutuksesta on pysytellyt 26—27 %:n vaiheilla.

Taulukko 2 taas osoittaa, että ennen uuden oluen markkinoille tuloa II A oluen osuus oli hallitsevin; sen vuotuinen kulutus nousi n. 200 milj. litraan, vahvan oluen vain n. 20 milj. litraan.

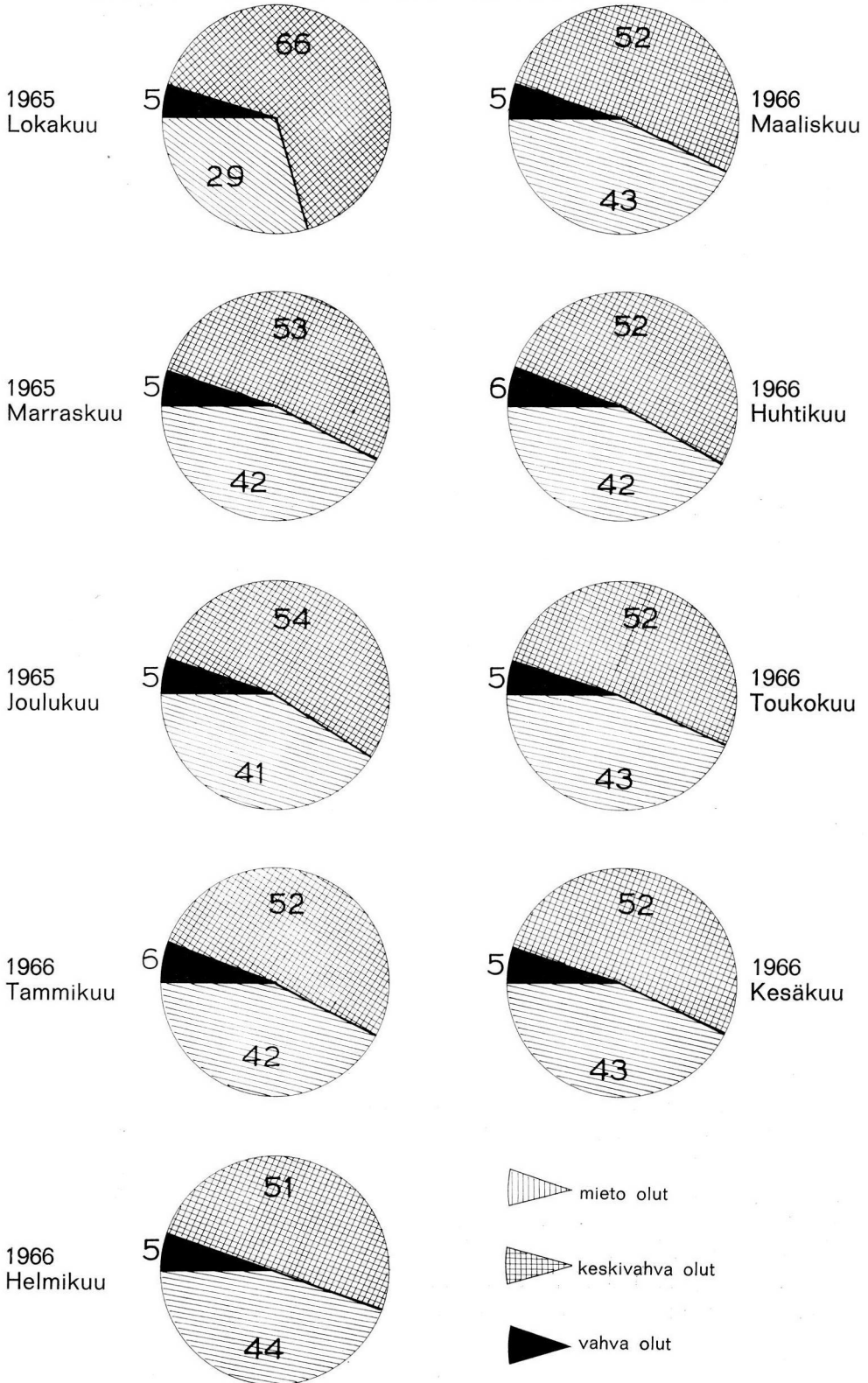
Eräät keskivahvan oluen vaikutusta koskevat ennakkoarvailut kohdistuivat eri olutlajien tulevaan myyntirakenteeseen. Yleensä arveltiin, että sekä II A oluen että vahvan oluen kulutus supistuisi noin puoleen. Se, että nämä ennakkoarviot suunnilleen toteutuivat, nähdään kuviosta 1; laimea varasto-olut on jätetty vertailusta pois.

Jotta keskivahvan oluen uutuudesta johutuva kysyntä ei pääsisi vaikuttamaan tulok-

siin, on vertailun ajankohdaksi otettu vuosien 1964—1966 ensimmäinen vuosipuolisko. Kuten kuviosta ilmenee, oluen kokonaiskulutus kasvoi abs. alkoholiksi laskettuna 1,25 milj. litralla vuoden 1966 I vuosipuoliskolla edellisen vuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Olutlajien keskinäinen järjestys muuttui myös, kuten taulukosta 3 ilmenee.

Vuoden 1966 I puoliskon oluen kulutuksesta oli yli puolet (57 %) keskivahvaa olutta, hieman yli kolmannes (37 %) II A olutta ja vain 6 % vahvaa olutta. Onko tämä eri olutlajien suhteellinen osuus tilapäisluontoista vai pysyvää? Kuviosta 2 näkyy tilanteen kehitys kuukausi kuukaudelta. Ensimmäisen kuukauden (lokakuu 1965) kulutusluku keskivahvan oluen osalta on jonkin

Kuvio 2. Eri olutlajien suhteellinen osuus oluen kokonaiskulutuksesta

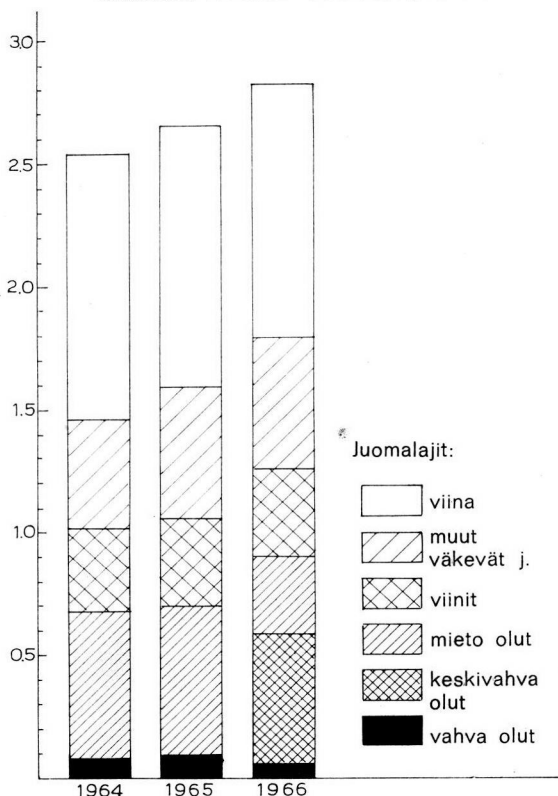
Taulukko 4. Eri alkoholijuomien kulutus Ruotsissa 15 vuotta täyttäneeltä asukasta kohti, litraa absoluuttista alkoholia vv. 1964—1966

	I vuosipuolisko		
	1964	1965	1966
Viina	1,06	1,07	1,03
Muut väkevät juomat	0,45	0,53	0,53
Viini	0,34	0,36	0,36
Vahva olut (III)	0,08	0,09	0,06
Keskivahva olut (II B)	—	—	0,52
Mieto olut (II A)	0,60	0,61	0,32
Yhteensä	2,53	2,66	2,82
Lisäys edelliseen vuoteen verrattuna		+0,13	+0,16

Taulukko 5. Varasto-oluen, virvoitusjuomien ja maidon kulutus Ruotsissa vv. 1964—1966

	I vuosipuolisko		
	1964	1965	1966
Varasto-olut milj. l.	10,6	9,4	8,4
Lis. + tai väh. — edell. vuoteen verrattuna		—12 %	—10 %
Virvoitusjuomat milj. l. ...	122,7	127,9	134,0
Lis. + tai väh. — edell. vuoteen verrattuna		+ 4 %	+ 5 %
Maito milj. kg	500,4	508,3	521,3
Lis. + tai väh. — edell. vuoteen verrattuna		+1,5 %	+2,6 %

Kuvio 3. Eri alkoholijuomien kulutus Ruotsissa 15 vuotta täyttäneeltä asukasta kohti litraa absoluuttista alkoholia, vv. 1964—66 I vuosipuolisko

verran todellista suurempi. Tämä johtuu siitä, että luvut osoittavat panimoiden toimituksia sekä ulkomailta tullattuja määriä, jotka nousivat alussa suuriksi tukku- ja vähittäiskauppojen runsaan varastoinnin vuoksi. Kysynnän ja siten myös varastoinnin normalisoituessa näyttää keskivahvan oluen suhteellinen osuus pysähtyneen 52 %:n tasolle.

Alkoholijuomien myynnin kokonaisrakenne

Ennen kuin pohditaan mahdollisia muutoksia myynnin kokonaisrakenteessa, on syytä palata uudelleen taulukkoon 1 ja tarkastella juomarakennetta olut-uudistusta edeltäneiden kuuden vuoden aikana.

Ensinnäkin voidaan todeta, että alkoholijuomien kokonaiskulutus Ruotsissa 15 vuotta täyttäneeltä asukasta kohti on vuosi vuodelta noussut järkehtämättömästi; vain lak-

kovuosi 1963 tekee poikkeuksen. Valtaosa kulutuksesta lankeaa väkevien juomien osalle. Kaikkien juomaryhmien osalta voidaan todeta po. ajanjaksona kulutuksen jatkuvaa lisääntymistä. Tätä taustaa vasten on keskivahvan oluen markkinoille tuloa tarkasteltava: taulukko 4 ja kuvio 3 ilmoittavat, miten tilanne on kehittynyt vuosien 1964—1966 ensimmäisellä vuosipuoliskolla.

Vuoden 1966 I vuosipuoliskon kulutusluku ja edellisen vuoden vastaavaan ajanjaksoon verrattaessa voidaan todeta seuraavaa: väkevien juomien — yksinomaan viinan — kohdalla on tapahtunut hivenen verran laskua, viinien myynti on pysynyt ennallaan, mutta oluen kulutus sitä vastoin noussut. Kokonaiskulutuksessa on tapahtunut 0,16 litran nousu. Kun vertailussa otetaan huomioon myös vuosien 1964/65 kehitys, voidaan päätyä seuraavaan: viinan kulutus on

noususuunnasta kääntynyt hivenen verran laskusuuntaan; muiden väkevien juomien ja viinin nouseva suunta on pysähtynyt ja oluen noususuunta jyrkentynyt. Tässä yhteydessä on syytä muistaa helmikuussa 1966 suoritettut alkoholijuomien hinnankorotukset.

Muiden juomien kulutus

Oluen käyttö on muita alkoholijuomia laaja-alaisempi; sitä käytetään ruoka- ja janojuomana suuremmassa määrin kuin muita alkoholijuomia. Tämän vuoksi on tähdeistä tarkastella myös muiden kuin alkoholijuomien kulutusrakennetta. Voidaan näet kysyä: Onko keskivahva olut vaikuttanut alkoholittomien juomien kulutukseen?

Juomien laajasta valikoimasta näyttäisi tärkeimmältä seuraavien juomien kulutuksen tarkastelu: laimea varasto-olut (lagrat lättö), virvoitusjuomat, maito, kahvi ja tee. Näistä nimenomaan varasto-olut tuntuu juomalta, joka lähinnä voisi kilpailla oluen kanssa. Taulukossa 5 on pakko tyytyä tarkastelemaan vain kolmea ensiksi mainittua juomaa, koska vuoden 1966 osalta ei ole vielä saatavissa muiden juomien kulutustilastoja.

Varasto-oluen osalta voidaan todeta, että sen käyttö kokonaisuudessaan on melko vähäistä ja kulutuksen suunta näyttää laskevan — kahden viime vuoden I puoliskolla noin 11 % vuodessa. Laskeva suunta varasto-oluen osalta jatkui siis keskivahvan oluen markkinoille tultua samanlaisella

vauhdilla. Virvoitusjuomien kulutuksen osalta on nähtävissä päinvastainen kehitys: noin 4,5 %:n vuotuinen nousu. Noususuunta näyttää pysyneen vuoden 1966 I vuosipuoliskolla samansuuruisena kuin edellisellä vuonna vastaavana aikana. Maidon kulutuksessa on tapahtunut myöskin hieman nousua. Edellä mainittujen kulutustilastojen nojalla ei voi ainakaan päätyä siihen, että keskivahvalla oluella olisi ollut vaikutusta ko. juomien kulutusrakenteeseen.

Mahdolliset haittavaikutukset

Alkoholijuomien haittavaikutuksista puhuttaessa on tärkeää tehdä ero lyhyt- ja pitkäaikaisten vaikutusten välillä. Jälkimmäisiä ei tietenkään tässä voida käsitellä, joten tarkastelemme ainoastaan edellisiä eli lyhytaikaisia vaikutuksia. Juopumuspidätystilastoja on saatavissa ja monista heikkouksistaan huolimatta ne ovatkin yleisimmin käytettyjä. Taulukosta 6 ilmenevät juopumuspidätykset Ruotsissa vuosien 1964—1966 ensimmäisellä vuosipuoliskolla.

Kuten pidätystilasto osoittaa, ei eri alueilla eikä nuorten henkilöiden osalta ole mitään merkittävämpiä muutoksia pidätysten suhteen tapahtunut.

Rattijuoppous esitetään usein alkoholioalojen kuvaajana nimenomaan pitkälle motorisoituneissa maissa, joihin Ruotsikin eittämättä kuuluu.

Kun vuoden 1966 I vuosipuoliskolla tuli poliisin tietoon Ruotsissa kaikkiaan 10 809 rattijuoppousta, tuli edellisen vuoden

Taulukko 6. Juopumuspidätykset Ruotsissa vv. 1964—1966 I vuosipuoliskolla

	Tukholma	Göteborg	Muut kaupungit	Maaseutu	Koko maa	Naisia	Alle 21-vuotiaita
1964	13 463	10 438	24 305	6 012	54 218	1 490	5 972
1965	13 345	11 143	27 203	4 742	56 433	1 545	6 767
1966	14 553	11 905	26 051	5 264	57 773	1 649	6 785

Alle 21-vuotiaita pidätettyjä I vuosipuoliskolla

	alle 15 v.	15—17 v.	18—20 v.	Kaikki alle 21-vuotiaat	Näistä maaseudulla
1965	70	1 816	4 881	6 767	1 433
1966	69	1 814	4 902	6 785	1 416

vastaavana aikana 10 829. Tässä suhteessa ei siis ole muutoksia tapahtunut, vaikka moottoriajoneuvokantakin on lisääntynyt.

Tiivistelmä

Edellä on tarkasteltu alkoholijuomien ja eräiden alkoholittomien juomien myyntirakennetta sekä juopumuspidätys- ja rattijuopoustilastoja ennen ja jälkeen lokakuun 1. p:nä 1965 Ruotsissa toimeenpantua olutreformia. Kiistaton muutos näyttää tapahtuneen mallasjuomien myyntirakenteessa. Koska monien keskeisten alkoholipoliittisten kysymysten osalta ei katsottu voitavan ryhtyä johtopäätösten tekoon käytettävissä

olevien tietojen perusteella, päädyttiin lisäinformaation hankkimiseen, mikä tapahtui ruotsalaisia asiantuntijoita haastatteleamalla.

Tämän lehden seuraavassa artikkelissa käsitellään haastatteluissa esiintulleita seikoja.

Lähteet

Alkoholfrågan 60: 106—112, 227—235, 1966
Kungliga Kontrollstyrelsenin antamia tilastotietoja mallas- ja virvoitusjuomien sekä maidon kulutuksesta vv. 1964—1966 (kuukausitilasto v. 1966 osalta I—VI kk.).

Statistiska centralbyrån: Statistiska Meddelanden, nr R, vv. 1965—1966 (kuukausitilasto vuoden 1966 osalta I—VIII kk.).